

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1974/1

Karar Sayısı:1974/14

Karar Günü:30/4/1974

Resmi Gazete tarih/sayı:26.6.1974/14927

İtiraz yoluna başvuran : Bingöl Tapulama Mahkemesi

İtiraz konusu : 45 sayılı Yüksek Hâkimler ve Yüksek Savcılar Kurulu Kanununun 23/6/1972 günlü, 1597 sayılı Kanunla değişik 29. maddesinin 6 sayılı bendinin Anayasanın 2., 1., 32., 132. maddelerine aykırı olduğu yolundaki davacılar vekilinin iddiasının ciddi olduğu kanısına varan ve kuralda ayrıca Anayasanın 42. ve 134. maddeleri yönünden de aykırılık gören mahkeme Anayasanın değişik 151. maddesine dayanarak Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

I- OLAY :

Tapulama Komisyonunun 20/4/1970 günlü, 6 sayılı Kararı uyarınca Hazine adına yapılan tescilin iptali, taşınmazın davacılar adına tescil edilmesi istemi ve 1/6/1970 günlü dilekçe ile açılarak Bingöl Tapulama Mahkemesinin 1971/59 esas sayısını alan ve kendisine Yüksek Hâkimler Kurulunun 10/6/1971 günlü, 780 sayılı el yazısı ile geçici yetki verilmiş sulh hâkimince bakılmakta olan davanın 17/1/1974 günlü duruşmasında davacılar vekili 45 sayılı Kanunun Birinci BölünV'ün görevlerini bc-lirle-yen ve 1597 sayılı Kanunla değişik 29. maddesinin geçici yetki vermeğe ilişkin 6 sayılı bendinin Anayasanın 2., 1., 32., 132. maddelerine aykırı olduğunu ileri sürmüştü; iddianın ciddi olduğu kanısına varan ve kuralda ayrıca Anayasanın 42. ve 134. maddeleri yönünden aykırılık gören mahkeme Anayasanın değişik 151. maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesine başvurulmasına karar vermiştir.

III- YASA METİNLERİ:

I- Anayasaya aykırılığı ileri sürülen kanun kuralı :

45 sayılı Kanunun 1597 sayılı Kanunla değişik 29. maddesinin Anayasaya aykırılığı ileri sürülen 6 sayılı bendi-Beşinci Tertip Düstur, Cilt:11, üçüncü Kitap, Sayfa 2673 teki metne göre şöyledir :

"Değişik madde 29-Birinci bölümün görevleri şunlardır:

.....

6 Geçici yetki vermek,

....."

2- Dayanılan Anayasa Kuralları :

Anayasaya aykırılık iddiasını desteklemek üzere ileri sürülen Anayasa kuralları aşağıda yazılı olduğu gibidir.

"Madde 2- Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve Başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, millî demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir."

"Madde 7- Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır."

Esas Sayısı:1974/1
Karar Sayısı:1974/14

"Değişik madde 32- Hiç kimse, kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz.

Bir kimseyi Kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkartma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz."

"Madde 42/3 - Angarya yasaktır."

"Madde 132- Hâkimler, görevlerinde bağımsızdır; Anayasaya kanuna, hukuka ve vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler.

Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.

Görülmekte olan bir dava hakkında Yasama Meclislerinde Yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz. Yasama ve yürütme organları ile idare mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez."

"Değişik madde 134- Hâkimlerin nitelikleri, utanmaları, hakları ve ödevleri, aylık ve ödenekleri, meslekte ilerlemeleri, görevlerinin veya görev yerlerinin geçici veya sürekli olarak değiştirilmesi, haklarında disiplin kovuşturması açılması ve disiplin cezası verilmesi, görevleriyle ilgili suçlarından dolayı soruşturma yapılmasına ve yargılanmalarına karar verilmesi, meslekten çıkarılmayı gerektiren suçluluk veya yetersizlik halleri ve diğer özlük işleri, mahkemelerin bağımsızlığı esasına göre, kanunla düzenlenir.

Hâkimler altmışbeş yaşını bitirinceye kadar hizmet görürler. Askerî hâkimlerin yaş haddi, yükselme ve emeklilikleri kanunla belli edilir.

Hâkimler, kanunda belirtilenlerden başka, genel ve özel hiçbir görev alamazlar."

IV- İLK İNCELEME:

Anayasa Mahkemesi içtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca 14/2/1974 gününde Muhittin Tay'an, Avni Givda, Kemal Berkem, Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Ahmet Akar, Halit Zarbun, Ziya Önel, Abdullah Üner, Kânı Vrana, Ahmet Koçak, Muhittin Gürün, Şevket Müftügil, Nihat O. Akçakayalıoğlu ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun katılmalarıyla yapılan ilk inceleme toplantısında dosyanın eksikliği bulunmadığı anlaşılmış ve mahkemenin itiraz yetkisi, başka deyimle itiraz konusu kuralı uygulama durumunda bulunup bulunmadığı üzerinde durulmuştur.

İtiraz yoluna başvuran Tapulama Mahkemesinin hâkimi yukarıda değinildiği üzere, aslında sulh hâkimi olup Yüksek Hâkimler Kurulunun 10/6/1971 günlü, 780 sayılı tel yazısı ile geçici olarak yetkili kılındığı için tapulama mahkemesi işlerine bakmaktadır. 1971/59 esas sayılı davada davacılar vekili özellikle tapulama mahkemesinin ayrı uzmanlık ve tecrübeyi gerektirdiğini ve bu nitelikte bulunmayan bir kişiye yetki verilmesinin ve dolayısıyla Yüksek Hakimler Kuruluna geçici yetki verme görevini tanıyan kuralın Anayasaya aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

Böyle bir iddia karşısında bakim kendi hukukî durumunu saptamak ve Anayasaya aykırılık iddiasının ciddi olup olmadığını araştırmak, bu nedenlerle de sözü geçen Yasa kuralını ele alarak bu kurala olumlu veya olumsuz biçimde dayanmak, başka deyimle kuralı baktığı davada uygulamak zorundadır. Dosyanın eksikliği olmadığı da anlaşıldığından Anayasanın değişik 151. ve 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Kanununun 27. maddelerine uygun düştüğü görülen istemin esasının incelenmesine karar verilmelidir. Avni Givda, Kemal Berkem, Ahmet Akar ve Kani Vrana itiraz konusu kural

Esas Sayısı:1974/1
Karar Sayısı:1974/14

mahkemenin elindeki davada uygulayacağı bir kural olmadığından itirazın yetki yönünden reddi gerektiğini ileri sürerek bu görüşe katılmamışlardır.

Böylece istemin esasının incelenmesine 14/2/1974 gününde Avni Givda, Kemal Berkem, Ahmet Akar ve Kani Vrana'nın karşı oylarıyla ve oy çokluğu ile verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ :

İtirazın esasına ilişkin rapor, Bingöl Cumhuriyet Savcılığının 18/1/1974 günlü, 32 sayılı yazışma bağlı olarak gelen Bingöl Tapulama Mahkemesinin 17/1/1974 günlü, 1971/59 sayılı gerekçeli kararı ve ekleri, iptali istenen yasa kuralı, dayanılan Anayasa kuralları bunlara ilişkin gerekçeler ve başka yasama belgeleri ve konu ile ilişkisi bulunan öteki metinler okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Önce şurasını belirtmekte gerek vardır: İtiraz konusu kural hâkimlere geçici olarak ek görev, başka deyimle geçici yetki verme konusunu düzenlemekte değildir; yalnızca geçici yetkiyi vermekle görevli yeri belirlemektedir. Hâkimleri geçici olarak görevlendirme yetkisi Adalet Bakanında iken 22/4/1962 günlü, 45 sayılı Kanunun 22/12/1962 de yürürlüğe giren 29. maddesinin 6 sayılı bendi uyarınca "geçici yetki vermek" Yüksek Hâkimler Kurulunun Birinci Bölümünün görevleri arasına girmiş ve sözü geçen Kanunun 103. maddesi uyarınca Adalet Bakanının bu alandaki yetkisi kaldırılmıştır. Hâkimlere asıl görevlerine ek olarak başka mahkeme işlerine de bakmak üzere geçici yetki verilebilmesinin kaynağı ve dayanağı (Rüyeti bir mahal mahkeme veya dairei adliyesine ait olan devai ve mesalihi diğer mahal mahkeme veya dairei adliyesinde rüyet ve hükkâm ve müstantıklere ve hâkim muavinleriyle müddeumumilere vazifei asliyelerine ilâveten vazaifi sairei adliyeyi dahi kezalik muvakkaten ifa ettirmeğe Adliye Vekâletinin mezuniyetine) dair 1 Kasım 1339 günlü, 367 sayılı Kanunun 1. maddesidir.

İtiraz yoluna başvuran mahkeme iddialarını gerçekte işin esasına, başka deyimle hâkimlere geçici yetki verilmesi sorununa yöneltmekle birlikte hâkimleri geçici ve ek olarak görevlendirmeyi düzenleyen kuralın değil yalnızca görevlendirme yetkisini nerenin kullanacağını saptayan kuralın Anayasaya uygunluk denetiminden geçirilmesini istemiştir. Onun için incelemede mahkemenin gerekçesinde ileri sürdükleri üzerinde durulmayacak ve itiraz konusu kural tek başına ve kendi kapsamı ve ereği içinde ele alınacaktır. Bu arada 1 Kasım 1339 günlü, 367 sayılı Kanunun 1. maddesinin de kısa bir süre önce Anayasaya uygunluk denetiminden geçirildiğine ve Anayasa Mahkemesinin hâkimlere ek görevler verilebilmesini düzenleyen kuralı Anayasaya aykırı bulmayarak itirazın reddine oybirliği ile karar verdiğiğine işaret edilmesi yerinde olacaktır. (Anayasa Mahkemesinin 15/1/1974 günlü, 1973/23-1974/2 sayılı kararı - 27/2/1974 günlü, 14812 sayılı Resmî Gazete.)

Anayasanın değişik 144. maddesinin birinci fıkrası, Yüksek Hâkimler Kuruluna adliye mahkemeleri hâkimlerinin özlük işleri üzerinde kesin karar verme görev ve yetkisini tanımaktadır. Özlük işlerinin en başında sürekli ve geçici atamalar yer alır. Onun içindir ki hâkimlere geçici yetki verilmesini Yüksek Hâkimler Kuruluna bırakan kural, Anayasaya aykırı olmak bir yana, şimdi sözü edilen Anayasa ilkesinin doğal ve zorunlu bir sonucudur. Yetkinin Yüksek Hâkimler Kurulunun Birinci Bölümüne tanınmış olması bu durumu değiştirmez. Çünkü yine Anayasanın değişik 143. maddesinin beşinci fıkrası Yüksek Hâkimler Kurulunun kuruluşunun, çalışma usullerinin, bölümlerinin ve bu bölümlerin görevlerinin kanunla düzenlenmesi ilkesini koymuştur.

Özetlenecek olursa; itiraz konusu kural Anayasaya aykırı değildir; itirazın reddedilmesi gerekir.

VI- SONUÇ :

Esas Sayısı:1974/1
Karar Sayısı:1974/14

45 sayılı Kanunun 1597 sayılı Kanunla değişik 29. maddesinin 6 sayılı bendinin Anayasaya aykırı olmadığına ve itirazın reddine 30/4/1974 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Başkan Muhittin Taylan	Başkanvekili Avni Givda	ye Kemal Berkem	ye Şahap Arıç
ye İhsan Ecemiş	ye Ahmet Akar	ye Halit Zarbun	ye Abdullah ner
ye Kâni Vrana	ye Ahmet Koçak	ye Muhittin Grn	ye Ltfi merbaş
ye Şevket Müftügil	ye Nihat O. Akçakayalıoğlu	ye Ahmet H. Boyacıoğlu	

KARŞI OY YAZISI

Anayasa'nın değişik 151. ve 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Kanunun 27. maddelerine göre bir mahkemenin Anayasaya uygunluk denetimi için Anayasa Mahkemesine getirebileceği yasa kuralları ancak bakmakta olduğu davada uygulanacak olanların sınırlıdır. Başka deyimle itiraz yoluna başvuran mahkemenin elinde bakmakta olduğu bir dava bulunmalı ve Anayasa Mahkemesine getirdiği kuralları mahkeme o davada doğrudan doğruya uygulama durumunda olmalıdır.

İtiraz yoluna başvuran Bingöl Tapulama Mahkemesinin elinde bakmakta olduğu bir dava bulunduğunda kuşku yoktur. Bu, Tapulama Komisyonunca Hazine adına yapılan tescilin iptali ve taşınmaz davacılar adına tescil edilmesi istemiyle 1/6/1973 gününde açılmış ve mahkemenin 971/59 esas sayısını almış bir davadır. Demek ki olayda, Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla başvurulabilmesi için Anayasa'nın değişik 151. maddesinde öngörülen koşullardan birincisi vardır.

İkinci koşulun var olup olmadığına gelince: Bu konu aşağıda tartişılacaktır.

Esas Sayısı:1974/1
Karar Sayısı:1974/14

Bingöl Tapulama Mahkemesinin Anayasa'ya uygunluk denetimi için Anayasa Mahkemesine getirdiği Yasa kuralı 22/4/1962 günlü, 45 sayılı Kanunun Yüksek Hâkimler Kurulu Birinci Bölümünün görevlerini belirleyen ve 1597 sayılı Kanunla değiştirilmiş olan 29. maddesinin "geçici yetki vermek" görevine ilişkin 6 sayılı bendidir.

45 sayılı Kanunun 1597 sayılı Kanunla değişik 29. maddesinin 6 sayılı bendi Bingöl Tapulama Mahkemesinin bakmakta olduğu davada uygulayacağı kural değildir. Gerçi davaya bakan hâkim aslında sulh hâkimidir; kendisine tapulama mahkemesi işlerine bakmak üzere Yüksek Hâkimler Kurulunun 10/6/1971 günlü, 780 sayılı tel yazısı ile geçici yetki verilmiştir. Geçici yetki verebilme görevinin kaynağı ve dayanağı 45 sayılı Kanunun 29. maddesinin 6 sayılı bendi ise de kuralı uygulayan Bingöl Tapulama Mahkemesi değil geçici yetkiyi vermek yoluyla işlem yapan Yüksek Hâkimler Kurulu Birinci Bölümüdür. Zaten itiraz konusu kural o niteliktedir ki ancak bu kurala dayanılarak bir işlem yapılmak yoluyla; ya geçici yetki verilerek, yahut geçici yetki kaldırılarak uygulanabilir. Onun için de kuralın bir mahkemece uygulanması hiçbir zaman söz konusu olamaz.

Kendi hâkimlik niteliği üzerinde kendiliğinden yahut olayda olduğu gibi davacılar vekilin iddiası dolayısıyla içine kuşku düşen bir hakim durumunun yasaya uygun olup olmadığını araştırabilir; kendisine Yüksek Hâkimler Kurulunca geçici yetki verilmesine ilişkin yazıyı ve buna kaynaklık eden yasa kurallarını gözden geçirebilir. Ancak su tutum hiçbir zaman o kuralların bakılmakta olan davada hâkimce uygulandığı veya uygulanacak olduğu anlamını taşımaz. Kaldı ki, Anayasa'ya göre bakılmakta olan davada uygulanmış değil, uygulanacak yasa kurallarının Anayasaya aykırılığı ileri sürülebilir. Öte yandan bu davada taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olup olmadığını araştırmanın, aykırılığı ileri sürülen kurala, kural o davada uygulanacak kural değilse, böyle bir nitelik kazandıramayacağı da ortadadır.

Tersine bir görüş "uygulanacak" deyimini değil delâlet ettiği hukuki, kavramdan, sözlük anlamından bile uzak düşürecek biçimde bir yorum zorlaması olur; iptal davası (Anayasa - değişik madde 149) ve itiraz (değişik madde 151) yollar arasında hiçbir ayırım bırakmaz. Oysa bu iki yol arasında anayasal ayırım göze batacak keskinliktedir. Benzeri karşıoy yazılarında konuya birçok kez değinilmiş ve ayrıca yine benzeri bir işte itirazı, itiraz yoluna başvuran mahkemenin yetkisizliği yönünden reddeden Anayasa Mahkemesi'nin il/2/1971 günlü, 1971/3-17 sayılı kararının gerekçesinde (6/8/1971 günlü, 13918 .sayılı Resmî Gazete; Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi, sayı 9, sayfa 303 -307) yer verilmiş olduğundan bu kez ayrıntılara girmekten kaçınılacaktır.

Özetlenecek olursa; 45 sayılı Kanunun değişik 29. maddesinin 6 sayılı bendi Bingöl Tapulama Mahkemesinin bakmakta olduğu davada uygulayacağı bir kural değildir. Mahkeme bu kuralı, Anayasaya uygunluk denetimi için, Anayasa Mahkemesine getiremez. Anayasanın değişik 151. ve 44 sayılı Yasanın 27. maddelerine uymayan itirazın, itirazda bulunan mahkemenin yetkisizliği yönünden reddi gerekir.

1974/1 esas sayılı işte 14/2/1974 günlü ilk inceleme toplantısında itiraz konusu yasa kuralının mahkemenin elindeki davada uygulanma yeri olduğu ve esasın incelenmesi gerektiği yolunda verilen karara bu nedenlerle karşıyız.

Başkanvekili

Üye

KARŞI OY YAZISI

Resmî Gazete'nin 6/8/1971 günlü, 13918 sayılı nüshasında yayımlanmış bulunan 11/2/1971 günlü, 17/3 sayılı karara ilişkin ortaklaşa karşıoy yazımızda açık ve geniş bir biçimde gerekçeleri ile birlikte belirtildiği üzere Anayasa'mızın 32. maddesinde benimsenen kanunî veya tabii yargı yolu kavram ve ilkesi kapsamı içinde sadece olağan ve olağanüstü yargı yerleri ve yargı yerlerinin görev ve yetkileri konuları değil, aynı zamanda görevli ve yetkili bulunan yargı yerlerindeki hâkimlerin statü ve kişilikleri dahi yer almaktadır.

Olayımızda, yetkili yer bulunan Yüksek Hâkimler Kurulu Birinci Bölümü tarafından 22/4/1962 günlü, 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun değişik 29. maddesinin 6 sayılı bendine dayanarak, Bingöl Sulh Hâkimine, 1 Kasım 1339 günlü, 367 sayılı Kanunun 1. maddesi uyarınca, aynı yerdeki Tapulama Mahkemesinin işlerine de bakma yetkisinin verildiği ve buna dayanılarak 45 sayılı Kanunun değişik 29. maddesinin 6 sayılı bendindeki kuralın iptali istendiği görülmüştür.

İşte, asıl görevinden başka aynı yerdeki Tapulama Mahkemesi dava ve işlerine de bakma yetkisi verilen o yer sulh hâkiminin, bu Mahkemenin görevine giren bir davayı çözümlenmekle çeşitli yönlerden yetkili ve görevli olup olmadığını inceleyerek saptaması gerekli ve zorunlu bulunduğuna göre, kendisinin yetkisi ve görevi hakkında bir karara varırken, bu konudaki Kanun hükümlerine dayanması, yani, bu yoldaki Kanun Hükümlerini görmekte olduğu davada, olumlu veya olumsuz yönlerden uygulama durumunda olduğunun kabulü doğal ve kaçınılmaz bir sonuçtur.

Burada, 45 sayılı Kanunun değişik 29. maddesinin 6 sayılı bendi, genel olarak, mahkemelere veya hâkimlere geçici yetki verme yetkisinin Yüksek Hâkimler Kurulunun görevi içinde bulunduğu hükmünü içermekte olmasına karşılık, görülmesi bir yer mahkeme veya adliye dairesine ait olan davalara veya işleri diğer bir yer mahkeme veya adliye dairesine gördürme konusunda geçici yetki verilmesine olanak tanıyan kural 1/11/1339 günlü, 367 sayılı Kanunun 1. maddesindeki kuralla düzenlenmiş bulunmaktadır. Aslında, itirazın esası da yöneldiği temel konu ve istem bakımından sözü geçen hâkime bulunduğu yerdeki Tapulama Mahkemesi davalarını görme yetkisinin verilmesine ilişkin bulunduğu da ortadadır. O halde, bu hâkimin Tapulama Mahkemesinde baktığı davada uygulama durumunda bulunduğu kurallar arasında, 45 sayılı Kanunun değişik 29. maddesinin 6 sayılı bendindeki kural değil, 367 sayılı Kanunun 1. maddesinde bulunan kural yer alabilir.

Bu nedenlerle, 14/2/1974 günlü ilk inceleme toplantısında, itiraz konusu yasa kuralının mahkemenin elindeki davada uygulama yeri olduğu ve esasın incelenmesi gerektiği yolundaki karara karşıyız.

Üye
Kemal Berkem

Üye
Kani Vrana